

Māra Svīre

EGĻU KATEDRĀLE

stāstu
krājums

821.174-32

Sv 620

Vāka dizaina autore *Natālija Kugajevska*

Vāka noformējumā izmantoti attēli no
swkunst/depositphotos.com,
davidzfr/depositphotos.com,
Stefanholm/shutterstock.com

© Māra Svīre, 2011, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2011, 2024

ISBN 978-9934-32-252-5

PĀRBRAUKTUVE

Dzelzceļš pilsētu sadalīja divās daļās. Senākā, ko visi sauca vienkārši par pilsētu, savas tiesības bija ieguvusi pirms gadu simtiem, īsto datumu jebkurā brīdī varēja apskatīties novadpētniecības muzeja darbinieces, bet pilsētniekiem bija vienalga – sen, un diezgan. Jauno, patiesībā nemaz tik jauno, jo tā pastāvēja gadus piecdesmit vai vairāk, sauca par Šanhaju. Ķīnā gan neviens pilsētnieks nebija bijis, īsto Šanhaju kāds redzējis bildē vai televīzijas sižetā, bet tas netraucēja zināt, ka tā ir būdu un būdeļu biežņa, un tāda aiz dzelzceļa sliedēm izveidojās, kad vairāki simti ģimeņu tur ieguva pa sešsimt kvadrātmetriem tolaik valstij piederošās zemes, kurā viņi, atkarojot to zālei, nezālēm un krūmeļiem, drīkstēja audzēt, ko vien vēlējās – sākot ar rozēm un beidzot ar pārdesmit kartupeļu ceriem. Vienīgi nedrīkstēja celt māju. Tas skaitījās ģimenes dārziņš, nevis gruntsgabals. Bet kur lai dārzkopji paslēpjās no lietus vai pārāk karstas saules, kur lai noglabā lāpstas, grābekļus un citus

rīkus, kuri dīvainā kārtā savairojas, tikko cilvēks sāk sēt, stādīt, ravēt, retināt, balstīt vai apgriezt? Tāpēc daždažādas būdas auga ātrāk nekā tikko iestādītās ābelītes, plūmes, ķirši, upeņu un jāņogu krūmi. Bija vēl tie laiki, kad būvmateriālus pārdeva kā zilumzāles, lai padomju cilvēki neaizrautos ar celtniecību un buržuāzisko mantas kultu. Būdas vairāk būvēja no tā, ko veikalos nevarēja dabūt, bet kas mētājās tur, kur ar plašu vēzienu kaut ko cēla valsts, jo strādnieki materiālus netaupīja, un atkritumos varēja atrast ļoti noderīgas lietas, tikai parasti tās neatbilda vajadzīgajiem izmēriem. Tāpēc būdas izskatījās kā no ielāpiem sašūtas, dēļu gali mijās ar pusķieģeļu mūrējumu, jumtus pa daļai sedza šifera plāksnes, pa daļai ruberoīda klājums, dažs bija dabūjis skārda gabalus. Iespējams, tā izskatījās arī Ķīnas Šanhajas graustu nomalēs.

Jaunie, atgūtās neatkarības laiki Šanhajā sākās ar zemes iegūšanu privātīpašumā. Kas zina, vai tās bija labi noglabātas, kara un visādos juku laikos iegūtas un tagad dienas gaismā izvilktas dārglietas vai veiklos darījumos iegūta nauda, vai viegli dabūti kredīti, ko, cerams, varēs neatdot, kas ļāva mazākām un lielākām, visnotaļ glītām mājām augt tādā pašā ātrumā kā savulaik būdām. Burkānu un kāpostu dobru vietā radās dekoratīvi baseini ar ūdensrozēm. Žēl, īstiem baseiniem nepietika vietas, jo bez plašām terasēm pie mājas un ik nedēļu

skujamiem zālājiem tagad nevarēja iztikt – kur tad vasaras vakaros grilu novietos? No mazdārziņu laikiem bija palikuši vienīgi ielu nosaukumi: Zemeņu, Aveņu, Ābolu un citu augļu, ogu un dārzeņu iemūžinājumi.

Pāri dzelzceļam varēja nokļūt pa Lielo ielu, kas Šanhajas iesākumā bija vien smilšains ceļš gar pilsētas nomali, tomēr jau tajā laikā apgādāts ar barjeru, skaņas signālu un brīdinošo gaismu, līdzīgu sarkanām, mirkšķinošām acīm, dzelzceļa šķērsošanas vietā.

Otru pārbrauktuvi tikai nosacīti varētu saukt par tādu. Tā nebija pat īsti legāla – starp sliedēm biezs dēļu klājums, motociklu, divriteņu un gājēju apavu izdīdīts, saukts par papēžķērāju, kaut sievietes jau sen staigāja ērtās botās, nevis klumburoja augstpapēžu korpēs kā Šanhajas laiku iesākumā. Palaikam pārligoja arī kāda vieglā automašīna, kuras vadītājs savu braucamrīku vai nu nežēloja, vai tas bija tik vecs, ka nebija vērts žēlot. Vienā pusē pie dzelzceļa no paša pilsētas centra pienāca Upes iela, kas aiz pārbrauktuves, virzienu nemainot, saucās par Puķu ielu. Tas bija īsākais un taisnākais ceļš bērniem uz skolu, pieaugušajiem uz veikaliem un darbu pilsētā. Pilnīgi nesaprotami, bet šī pārbrauktuve jau no rašanās brīža pastāvēja bez jebkādam drošības zīmēm. Laikam tādēļ, ka nebija ierakstīta ne dzelzceļa, ne pilsētas īpašuma

dokumentos, un, patiesi, ko tur daudz brīdināt, ja visi piesargājās paši un labi zināja, kad vilciens nāks un kad tā nekādā gadījumā nebūs.

Septembra vakars jau bija sakrēslojis, sārts padebesis blāzmoja vienīgi kaut kur upes pusē, Atim gandrīz aiz muguras, un viņš to vairāk nojauta, nekā redzēja. Bezvēja saglabātais atvasaras dienas siltums ļāva soļot lēnām, izbaudot tīkamo nogurumu pēc spēles. Viņš tuvojās pārbrauktuvei, pēc dzelzceļa šķērsošanas būs jānoiet pārsimt metru, tad jāpagriežas pa kreisi, un tur jau Grāvju iela, kur māju savulaik uzcēla viņa vecāki.

Atis satrūkās, gandrīz pie auss izdzirdot:

– Labvakar!

Tikai soli iepakaļ un tūlīt pavisam līdzās viņš ieraudzīja sievieti, kura elpoja tā, it kā būtu steigusies Ati panākt, bet nu jau piebremzēja gājienu. Patiešām, kur skries, pārbrauktuve pavisam tuvu.

– Lāb...vakar, – Atis novilka, nomērīdams sievieti no galvas līdz kājām. Kājās baltas botas, augstāk kas gan cits, ja ne džinsi apspīlēja slaidos stilbus, mugurā vējjaka, pavēta laikam ātrā nāciena dēļ, jo vēl pirms dažām minūtēm, atskatoties uz rieta padebesi, Atis nevienu cilvēku tuvumā nemanīja. Pavērtā jaka ļāva redzēt viegli pūkaina, doši vien ļoti mīksta, šķiet, balta džemperīša iespiētus krūšu apaļumus, tie izskatījās visai tvirti. Seja likās piemīlīga, lai gan vakara pusgaismā īsti

labi nevarēja saskatīt, varbūt vainīgi tumšie mati, kas pa daļai aizsedza pieri un vaigus, lai pēc tam atdurtos uz pleciem. Vai viņš kādreiz ir saticis šo sievieti, Atis prātoja. Viņa iesmiedamās neļāva ilgi domāt.

– Tu laikam mani vairs nepazīsti?! Mariona! Atceries, mēs mācījāmies vienā klasē! Līdz deviņtajai. Pēc tam tu kaut kur pazudi, bet es iestājos videnē.

– Ā... – Atis novilka. – Atceros, atceros! – viņš meloja, jo šai līdzīga meitene patiešām bija pilnīgi pagaisusi no atmiņas, tomēr īpatnējais vārds kaut kādus atplaiksnījumus uzbūra. – Pēc pamatskolas aizgāju uz profeni.

– Nuja, tu jau uz mani neskatījies! – sieviete atkal iesmējās, Ata teiktais viņu nemaz neinteresēja, likās aizņemta tikai ar sevi. Un cik var ķīķināt, Atis sarauca degunu.

– Es biju sīka un kārna, jums, puisiem, patika formīgākās. – Viņa noplātīja rokas, gaisā vilkdama apjomīgus apaļumus. – Visi skrējāt pakaļ Undai, nu, smuka bija, dumja gan, bet jūs neņēmat pierē. Un kas tagad no viņas? Sēž *Rimi* kasē, kā papagalis atkārti: labdien, labdien, labdien! Pakaļa krēsla malām pāri. – Sieviete atkal iesmējās.

Atis iepērkoties šad tad bija ar Undu dažus vārdus pārmijis, tiesa, bijusī pamatskolas skaistule nemaz vairs nelikās pievilcīga, tomēr viņam šīs... kā viņu... Marionas nievājums nepatika. Lai gan

citādi – no sīkās un kārnās bija izšķīlusies glīta sieviete.

Netālajā stacijā pienāca elektriskais vilciens. Atis sadrukstījās, prātodams, šķērsot pārbrauktuvi vai nogaidīt, lai vilciens aiziet. Sieviete bija izlēmīgāka.

– Ejam, ejam! Vēl taču stāv! Kamēr izkustēsies, desmitreiz būsim tai pusē.

Mariona meta soļus pusteciņus, Atis gandrīz vēl ātrāk, jo solis platāks. Vilcienam aizdārdot, mugura juta skrejošās vagonu rindas radīto vēju, tik tuvu sliedēm viņi vēl bija.

– Uh! – Atis noelsās.

Sieviete atkal iesmējās.

– Re, tikām! Ko es teicu: paspēsim! Vai mums pa ceļam?

– Es uz Grāvju ielu, pašā teritorijas malā. Zemes gabalu izlozē senčiem tā bija kritis. Ārprāts, kādi odi lielajā grāvī perinājās! Īsti vampīri! Naktī nedomā logu turēt vaļā! Tik un tā pa dienu salīda. Katru vakaru vajadzēja no griestiem saraut putekļu sūcējā.

– Tiešām tik traki?

– Vairs nē. Vēlāk ielika caurules ūdens novadīšanai, grāvi aizbēra. Toties viņpus tā – mežs, var pasēņot, pastaigāt, man gan nepatīk tāpat vien šlonderēt.

– Ā, jā, esmu tur gājusi mellenēs! Bet dzīvoju tepat – Puķu ielā. Čau!

Mariona apstājās pie kādiem vārtiņiem. Atis pat nemanīja, kad viņa bija tos jau atvērusi un pazuda dārzā.

Nākamreiz viņi satikās pēc dažām dienām. Mariona apjautājās, vai Atis no darba tik vēlu. Nē, tas atbildēja, no treniņa, ar draugiem vidusskolas sporta zālē pa vakariem uzspēlējot basīti. Pagaidām nestrādājis, bet vajadzēsot apskatīties, esot celtnieks, nesen no Anglijas, četrus gadus tur norubījis, drusku naudas iekrājis, gribot tēva celto māju dabūt līdz šodienas līmenim.

– Eiroremonts? – Mariona zinīgi apjautājās.

– Nedaudz vairāk.

– Laikam sievu no ārzemēm esi atvedis? – viņa nosmaidīja, šodien diezin kādēļ neķiķināja.

– Nē, atradīšu tepat. Varu apliecināt, ka latvietes ir skaistākas par ārzemniecēm. Tiesa, mūsējo netrūka arī tur. Un tu? Kāpēc tikai tagad uz mājām?

– Strādāju kafejnīcā. Es, pavāre un īpašnieks, Vitolds. Nosauca manā vārdā: “Mariona”. Pie upes. Varbūt esi bijis? – Redzot, ka Atis papurina galvu, sieviete turpināja: – Vieta nav diezko laba. Nomalē, tāpat kā tava māja, bet kafejnīcai vajag, lai cilvēki apgrozās. Vasarā nekas, laivotāji, peldētāji un tāpat vien svaiga gaisa gribētāji, bet, kā sezona beidzas, tā tukšums. Iespējams, ziemā vajadzēs pavisam klapēt ciet.

– Tas Vitolds tev vīrs... vai kā?

Sveša skuķa vārdā kafejnīcu nenosauktu, Atis nodomāja.

– Nē, nē, esmu brīva meitene! Nu... varbūt drusku... *vai kā*. Viņš gribētu, bet es... Nevelk! Tā ir – vajag, lai vilkme. Kas tā īsti ir, die's vien zina, bet kad ir, tad iet kā ar vēju. Neviens un nekas nespēj apturēt. Bet ja nav, tad nevajag otram prātu jaukt.

Viņa runāja tik dedzīgi, ka Atim gribot negribot vajadzēja pasmaidīt. Vilkme... Hm... Vai viņš ir jutis? Kaut ko droši vien, jo nebija tā, ka līdz šim turētos no sievietēm pa gabalu, nebūt ne, tomēr... laikam vilkmes pietrūka. Vismaz nejuta tik spēcīgu, lai debesis un zeme kopā grieztos. Viņš paskatījās uz sievieti līdzās. Vai varētu būt...? Un iesmējās, nodomādams, ka pats tagad ķiķina kā viņa pirms dažām dienām. Mariona nesmējās, skatījās nevis šurp, bet gan uz pretējo pusi, kur stacijā pašlaik apstājās vilciens.

– Ejam! Ejam! – viņa aicināja un pastiepa roku, it kā gribētu Ati vilkt pāri sliedēm, bet nolaida to, tikko viņš sniedza savējo. Tad ātri, ātri, pusteciņus šķērsoja pārbrauktuvi. Atis turējās līdzās, un bija pēdējais brīdis.

– Tu esi traka! – viņš noelsās, kad dzelzs nezvērs, skaļi taurēdams, lielā ātrumā paskrēja garām.

– Man patīk! Mēs uzvarējam! – Mariona iesaucās.

Bīstama bērnišķība, Atis nodomāja, tomēr ne-teica neko, jo savs jaukums šajā spēlītē ar briesmām ir, viņš sprieda. Uzvara gan nekāda dižā: vilciens patiešām tikko izkustējās, kad viņi šķērsoja pārbrauktuvi, nevarētu teikt, ka skrēja ejoša vilciena priekšā.

Nākamajā dienā pa ceļam uz pilsētu Atis lēnām gāja pa Puķu ielu, meklēdams vārtiņus, pa kuriem Mariona tik veikli ieslīd. Likās, sazīmēja īstos. Mājas priekšā sievietē, pie rozēm noliekusies, laikam izgriezta vecos ziedus. Padrukna, pat nedaudz uzkumpusi... Vējā izspūris īsu, sacirtotu matu ērkulis. Tumšs gan, bet ne tuvu kā Marionas mati. Varbūt viņas māte. – Ja nu mana sievasmāte? – Atis tišuprāt sevi pasmīdināja. Nē, sievasmāti viņam nevajadzēja, paša māte negribēs šķirties. Kad precēsies, sieva būs jāved tēva celtajā mājā. Bet Mariona... Vajadzēs aiziet, apskatīt to kafejnīcu, varbūt uzaicināt pusdienās... Nē, darbinieki nedrīkst sēdēt pie galda kopā ar apmeklētājiem. Nu, vai kafejnīcu trūkst?

Tajā vakarā vilka nejauks vējš, debesis slidēja violeti, zemi mākoņi, laiks bija nemīlīgs, kā nereti septembrī – dažas saulainās dienas gandrīz apsola vasaras atgriešanos, bet tad pēkšņi apsviežas un parāda šerpo rudens dabu. Atis nāca no treniņa kopā ar Dāvi, kurš nesen bija pievienojies viņu komandai un, kā izrādījās, arī dzīvoja Šanhajā.

Viņi bija pasveši, sarunas nevedās, tomēr klusēt it kā neklājas, un Atis sāka klāstīt, kā pēdējā laikā bija paradis, jo daudzi apjautājās par viņa dzīves notikumiem: nesen atgriezies no ārzemēm, četrus gadus nostrādājis Anglijā celtniecībā, tagad lūkojas pēc darba šeit. Dāvis atsaucās, ka pazīstot darbu vadītāju firmā, kas ceļ vidusskolas piebūvi. Varot paprasīt, vai nevajag... ko? Atis attrauca, ka protot gandrīz visu, – mūrēšanu, apmešanu, pat celtni varot izgrozīt, bet par grašiem nestrādāšot. Dāvis apgalvoja, ka tagad arī te, Latvijā, varot diezgan labi nopelnīt, celtniecībā trīs stabus mēnesī droši. Labi, paldies, Atis teica atskatīdamies un nodomāja, diezin kur šovakar Mariona kavējas, un tajā pašā brīdī sievieti ieraudzīja gandrīz līdzās. Pienākusi bez labvakara, bez neviena vārda.

Viņiem vēl vajadzēja tikai dažus soļus līdz pārbrauktuvei. Vilciens laikam bija pienācis stacijā minūti agrāk, tagad skaļi nosvilpās un sakustējās.

– Nāc! Nāc! – Mariona uzsauc, pastiepa Atim roku, viņš sniedza pretim savējo, bet to sagrāba Dāvis, parāva Ati atpakaļ un caur skrejošā vilciena dārdoņu kļiedza: – Dullais! Dzīvot apnicis?!

– Viņa! Viņa! Mariona! – kļiedza arī Atis, saķēra galvu rokās un aizvēra acis, jo vilciens bija pabrāzies garām, un viņš šausmās neiedrošinājās paskatīties, ko ieraudzis uz pārbrauktuves. Ausīs joprojām šalca riteņu rīboņa. Dāvis klusēdams stāvēja līdzās, apdomādams notikušo. Atis beidzot atvēra

acis. Pārbrauktuve bija tīra. Tātad viņa paspēja?! Bet kur palika? Vajadzētu stāvēt viņpus sliedēm un smieties, cik gan bailīgs var būt vīrietis. Marionas tur nebija. Tad lepmi aizgājusi? Uz ceļa ne tuvāk, ne tālāk. Tik īsā brīdī nevarēja tikt līdz vārtiņiem un pazust aiz tiem.

– Nuja... tu biji prom un tāpēc nezini. Pagājušajā rudenī te vienu sievieti vilciens nobrauca. Viņa gribēja tevi paņemt sev līdzī.